

Gespreksnotitie rondetafelgesprek over risicoprofilering in handhavingsbeleid (23 mei 2024)

Achtergrond informatie

Mijn strijd tegen het etnisch profileren op de Luchthaven van Rotterdam The Hague Airport door de Koninklijke Marechaussee (KMar) tijdens MTV controles (Mobiel Toezicht Veiligheid), begon in het voorjaar van 2015 en heeft acht jaar geduurd.

Omdat ik in Spanje woonachtig ben en destijds werkte als vlieger bij een Nederlandse luchtvaartmaatschappij, moest ik regelmatig naar Nederland reizen (in burgerkleding) voor mijn werk.

Zo kwam ik in de eerste helft van 2015 vier keer aan als passagier op de luchthaven van Rotterdam The Hague Airport vanuit Spanje. Van de vier keer dat ik aankwam op deze luchthaven werd ik drie keer als enigste uit de rij gehaald voor een paspoortcontrole tijdens de MTV controles van de KMar.

De eerste keer vond ik het al vreemd dat bij aankomst ik en een paar andere gekleurde mensen uit de rij werden gehaald terwijl de “witte” burgers door mochten lopen.

Ik heb 30 jaar in Nederland gewoond en ben meerdere keren gediscrimineerd en racistisch behandeld. Je ontwikkeld daardoor een soort zesde zintuig als je meemaakt dat Artikel 1 van de Grondwet in het geding is. Zo ook tijdens de MTV controles van de KMar.

De tweede keer dat ik aankwam op de luchthaven van Rotterdam, werd ik weer uit de rij gehaald. Wederom viel het mij op dat ik als enigste “gekleurde” werd uitgepikt terwijl de “witte” burgers door mochten lopen. Op de vraag wat de reden was dat ik als enigste gecontroleerd werd en de rest niet kreeg ik geen eenduidig antwoord van de dienstdoende Marechaussee. Hij raakte zelfs geïrriteerd door mijn vraag en nam een agressieve houding aan.

De derde keer was er bij aankomst geen MTV controle door de KMar, maar toen ik in Juni 2015 bij aankomst weer uit de rij werd gehaald besloot ik dat ik er iets mee moest doen. Niet alleen voor mijzelf maar voor de hele samenleving.

Het kon geen toeval meer zijn dat ik elke keer uit de rij werd gehaald. Het was mij duidelijk dat de KMar structureel en systematisch gebruik maakte van etniciteit bij de MTV controles en dat Artikel 1 van de Grondwet werd overtreden.

Ik nam contact op met het Antidiscriminatiebureau RADAR in Rotterdam en heb toen samen met de klachtbehandelaar een officiële klacht ingediend bij de onafhankelijke klachtencommissie van de KMar.

Tijdens dat traject bleek dat er gelogen werd door de Marechaussee: ze zeiden dat ze gesproken hadden met de mensen die mijn paspoort gecontroleerd hadden en dat er geen sprake was van discriminatie. Maar omdat ik de klachtencommissie van de KMar nooit de vluchtdata had doorgegeven konden zij dus onmogelijk vaststellen wie de dienstdoende KMar ambtenaren waren geweest die mij op de bewuste dagen gecontroleerd hadden.

Uiteindelijk zijn wij met onze klacht naar de Nationale Ombudsman gegaan en daar werd ik in april 2017 in het gelijk gesteld: “bij de MTV controles door de KMar op de luchthaven werd etnisch geprofileerd.”

Het rapport van de Ombudsman werd in de media breed uitgemeten en dat leidde ertoe dat ik werd benaderd door een advocaat van het Public Interest Litigation Project –Strategisch Procederen voor Mensenrechten. Dankzij deze raadsman werd er een coalitie gevormd bestaande uit Control Alt Delete, Antidiscriminatiebureaus RADAR, Amnesty International en PILP. In 2018 voegde ook de heer Mpanzu Bamenga zich aan bij de coalitie, nadat hij in april 2018 door de KMar op de luchthaven van Eindhoven uit de rij werd gehaald vanwege zijn etniciteit.

De coalitie (de eerder genoemde vier mensenrechtenorganisaties en de twee burgers) heeft toen een rechtszaak aangespannen tegen de Staat over het gebruik van etniciteit bij de zogeheten MTV controles door de Koninklijke Marechaussee.

In eerste instantie, in september 2021, werd deze rechtszaak verloren maar op 14 februari 2023 volgde een historische uitspraak, ruim acht jaar na mijn eerste melding: het gerechtshof in Den Haag verbood de Staat om bij de uitvoering van MTV-controles selectiebeslissingen te nemen die (mede) gebaseerd zijn op ras.

Het effect van het ethnische profileren op de maatschappij

Als ik door de grote steden van Nederland loop, dan valt het mij meteen op: het kleurenspectrum van de Nederlandse bevolking is veranderd.

Door eeuwenoude migratie, kolonialisme, de postkoloniale migratie, arbeidsmigratie en de recente vluchtelingen uit allerlei landen.

Deze mensen of hun (voor)ouders zijn naar Nederland gekomen om een nieuw leven op te bouwen. Al deze mensen en hun kinderen, die hier geboren zijn, de nieuwe Nederlanders, hebben het kleurenspectrum van de Nederlandse bevolking verrijkt.

De tijd dat de Nederlander alleen wit van kleur was bestaat al eeuwen lang niet meer. Helaas zien we in de praktijk dat, ondanks dat artikel 1 van de Grondwet er duidelijk over is dat het niet mag, mensen vanwege hun etniciteit en huidskleur anders behandeld worden dan de ‘witte’ Nederlander.

Een van de oorzaken van discriminatie is het etnisch profileren door o.a de Koninklijke Marechaussee bij MTV-controles, of door de politie. Ook bij overheidsinstanties zoals de Belastingdienst, wordt er etnisch geprofileerd. We kunnen ons allemaal nog wel herinneren wat dat tot gevolg heeft gehad in de samenleving. Volgens de laatste kranten berichten zal de hersteloperatie van de toeslagenaffaire de belastingbetalers mogelijk 14 miljard euro gaan kosten.

Doordat deze Nederlanders van kleur, die volledig ingeburgerd en geïntegreerd zijn in de maatschappij, vanwege hun etniciteit en huidskleur anders behandeld worden krijgen ze het gevoel dat ze een tweederangsburger zijn en niet gezien worden als Nederlander. Dit is discriminerend, frustrerend en uiteindelijk traumatiserend.

Inzicht in bestaande wetgeving (wanneer is sprake van discriminatie of selectie?; waarborgen en eventuele hiaten in de wetgeving)

Helaas ben ik juridisch niet onderlegd om hier een antwoord op te geven. Wel ben ik ervan overtuigd dat, na de recente rechtelijke uitspraak de wetgeving aangepast moet worden, omdat

EP, in welke vorm dan ook, een groot probleem is geworden in de samenleving (zie reactie beneden).

De betekenis van recente rechterlijke uitspraken over risicoprofilering voor het huidige beleid en de uitvoeringspraktijk

Het probleem is dat in de samenleving etnisch profilering (EP) wordt ondervonden door bepaalde groepen van kleur die op dit moment nog een minderheid vormen. Bij de overgrote groep van witte Nederlanders leeft het effect van etnisch profileren niet of nauwelijks, omdat het niet door hun ondervonden wordt in het dagelijks leven. Dat maakt dat men zich niet in de situatie kan verplaatsen van die mensen die EP of discriminatie meemaken.

Dat neemt niet weg dat de gevolgen van het etnisch profileren een bepaalde vorm van discriminatie is en een groot probleem is in de samenleving en in de toekomst alleen maar groter zal worden.

Vooraf in het gebruik van algoritmen komt EP steeds meer voor. Bijvoorbeeld bij de banken, verzekeraars, de Belastingdienst, op scholen wordt er steeds meer gebruik gemaakt van algoritmen waar EP op de loer ligt.

Zelfs heb ik meegemaakt dat mijn aanvraag voor een zakelijke bankrekening door de ING bank geweigerd werd, naar ik vermoed vanwege mijn etniciteit en afkomst. Helaas kan ik dat niet bewijzen, omdat ik niet in de software van de bank kan kijken. Het blijft dus een vermoeden.

Duidelijk is wel dat er wetgeving moet komen om naast de “fysieke” vorm van EP, bijvoorbeeld tijdens de MTV controles van de marechaussee en de politie controles, ook het gebruik van etniciteit of ras in de algoritmen te verbieden.

Knelpunten in de uitvoering

Dit is inderdaad een uitdaging.

Artikel 1 van de grondwet die het voorkomen van discriminatie waarborgt is daar een voorbeeld van. Ondanks dat deze wet bestaat komt discriminatie nog dagelijks voor en de handhaving en de controle zijn nog steeds een uitdaging.

De controle op het voorkomen van EP, dat een vorm van discriminatie is, alsmede de handhaving van de wetgeving zal daarom in de praktijk ook een uitdaging zijn.

Zelfs vind ik dat vanuit de overheid er alles aan gedaan moet worden om de samenleving op grote schaal voor te lichten wat EP is en wat het doet met de samenleving.

Tegenover de integratie van de “nieuwkomers” staat de acceptatie van de grote meerderheid van dezelfde samenleving. De Nederlandse samenleving moet bewust worden gemaakt van de realiteit dat de samenleving nu kleurrijk is en niet alleen maar wit. In dit bewustwordingsproces van de samenleving speelt de overheid een grote rol en kan zo een bijdrage leveren aan het voorkomen van EP. Uiteindelijk moeten wij het allemaal samen doen in ons mooi Nederland.